

בדרכו לארץ הקודש

(לפי יומניו)

בו ביום, שהוזמן להיות נציגו של וועד "מזכרת משה", קרן לכבוד משה מונטיפיורי, בארץ-הקודש רן מרוב שמחה. כל הימים ציפה לשעה הגדולה ועכשיו שהגיעה לידו — לא יעלוז בה. מכריו חשבו, כי הוא כולו "מוח", הגיון קר. ואילו באמת יקדה בו אש כבושה. לפי מהותו היה שייך לאנשי חב"ד. גדלות המוח וגדלות הלב נזדמנו לפונדק אחד. את הגיונו החותך הכירו מוקירו מספריו ומדברי ריו. את רבי יחיאל-מיכל בעל הרגש ראו בפעם הראשונה האנגלים. הוא התרוצץ לפני נסיעתו ברחובות לונדון ופיוזם בחשאי פזמון קל וקצר, שנתר-קם בלבו. ואילו היו מבינים לשון-הקודש היו שומעים את המשפטים: "חווה אחים חושו נרימה פעמינו, טושו אחים טושו לארץ אבותינו".

באחד מימי אלול, בשנת תרל"ח, מצאנו אותו על מזוודותיו באניה לומ-ברדיה, שעמדה להפליג מחוף סות-האמפטון למיצר גיבראלטר, משם למל-טה ונמלה האחרון הוא פורט-סעיד. מכאן החבורת-אניות עם יפו. בגחנו על פני מעקה האניה ראה מאות אנשים, שבאו להפרד מקרוביהם ומכיריהם המפליגים למדינות-הים, רובם ככולם שאינם בני-ברית. אף הנוסעים היו כולם נכרים. ביניהם התלבט הלמדן הליטאי, בעל הפנים הנבונים, התקיפים, שתר בעיניו אחרי מכרים, או לפחות יהודים סתם. עצבון ירד עליו, שבועיים ימים יצטרך לשהות בחברת גויים באין יהודי, שלפניו יוכל לשפוך נפשו הכמורה, יוכל להביע מקצת מתכניותיו בארץ הקודש.

כיוון ששעתו היתה פנויה התחיל סוקר את האניה, לעמוד על "עומק" בכל חלק וחלק ממנה. רבות תמה לבינת האנוש, שכחה עצום להקים ארמון שט על פני הים. האניה

עקרה עצמה מן החוף והתכה בחרטום מה את המים הקרושים. האויר היה צח. וכל הנוסעים, וביניהם רבי יחיאל-מיכל, נשענו על המעקה ועקבו אחרי העיר ההולכת ונעלמת מן העין עם כניסת האניה למרחבים הזועפים של הים.

שעות מספר חרשה האניה בתלם המים כולה אומרת שלוה. בערוב היום התכסו השמים בעבים וגשם עז ניתך ארצה. ראשונה נוצרו גלים רגילים שהתפרצו בדפנות. בגבור הסופה התנתקו נחשולים מאזיקיהם הקשורים לתהום, הגביהו את האניה על כתפי-הם והורידו מטה וחוזר הלילה. כמ-בוסמת התגלגלה מכתף של גל אחד לכתף רעהו. חגה-נעה בסערה והת-אנחה בכאביה.

רבי יחיאל-מיכל חלה במחלת-ים כבדה. בשכבו יהידי שרוע על יציעו וגופו מזועזע ותשוש — סקר את מצבו ורוחו נפלה במקצת. מאחוריו בית-אמידים נוח, שעזב מרצונו, לפניו עתיד רב הפגעים בארץ שוממה. הים שאג שאגת אימה, סביבו אפלה וקור ואיש אין אשר לפניו יתנה את לבו, בהתעטף עליו נפשו התרומם בקושי ממקומו ובעינים דומעות פנה בחפילה אל אביו שבשמים:

— רבון העולמים, אתה מושל בג-אות הים, כי ידך עשתהו, גליו ומש-בריו אליך ישמעון. אתה מושל באדם, ללכת לתור לי מנוחה בארץ-מרחקים. אנא, צוה על הרוחות הטובות, כי ינהלו את האניה למחוז חפצה בשלום, ואל יאונה לה שום פגע ומכשול חלילה. ופרוס סוכת שלומך על כל האניות העוברות בים.

המלחים עמדו ותהו על-הרב היהודי העומד פשוטי-ידיים נוכח הים ושפתיו ממלמלות תפילה. לא ידעו הם, יורדי-

הים הוותיקים, כי תחינה אנושית גדולה נשמעה מפני עברי לאלוקי העב-רים על שלום עוברי ימים מכל העמים.

אחרי התפילה ירדה עליו מנוחה גדולה. חביבים יסורים בכלל ובשביל ארץ-הקודש בפרט. ואם כי שלושה ימים רצופים לא עזבתו המחלה, הרי הדעת היתה נוחה עליו. ביום הרביעי לנסיעתו, שחל להיות בשבת, לבש הים מחלצותיו ההיגיונות: טלית-תכלת רקו-מה ארגמן וחוט-צמר צחורים בשוליה. המחלה עזבתו, חלפה-הלכה לה. נש-מתו הפיוטית ומוחו המעמיק, התוהה בכל דבר תהייה אחרי תהייה חזרו אחרי ענין לענות בו.

הוא התחיל להתפרנס ממראות-הים. יום-יום היה קם לפני הנץ החמה ומס-תכל בפני המזרח המסמיקים. באמצע היום היה נהנה מן המרחבים האין-סופיים של הים. ובערבים היה נצמד להזיון-הפלאים, עת שמש נופלת ככ-דור לתוך המים ומגל-כסף מופיע על פני האופק הפתוח.

מיהו לא יצא ידי הובה בראייה שטהית גרידה. שעה ארוכה היה שוהה מבטיו בגלי הים, מבחין בתנועותיהם וטורח למצוא בהם "רעיון". הנה גלים מתרוממים במנוחה, מתגלגלים כמה גלגולים וגוועים במנוחה. למה הם דומים? לבני אדם רגילים הנולדים, חיים ומתים בצנעה. שם הבחינה העין בגל הנעקר ממקומו בכח-איתנים וב-התנשאו השאיר אחריו חריץ עמוק. דומה הוא לאיש אדיר, שמטה מהלך-העולם בדרכו המיוחדת. ואילו הגלים המתנשאים בזעף ובהדחפם לאחור על-ידי גלים אחרים שוב קצפים יז למעלה — הם דומים לאנשי-חוצפה הרועשים בחייהם ובמיתתם, וכל עיק-רם אינו אלא כקצף על פני המים.

כן, אנשים כגלים בעולם, מה צפון

לו בחיק העתידות? מה הם הגלים אשר יפגשוהו בארץ-הקודש?...

בפורט-סעיד עבר לספינה ההולכת ליפו. ומה רבתה שמחתו בהפגש עם מספר יהודים העולים לארץ-הקודש. שבועיים ימים לא ראה פני יהודים ובראותם העתיר מלים למכביר. אף הם, פועלים חלוצים, הפיקו נחת מה-רב היהודי הלבוש פשוטות ונוהג פש-טות ביחסיו ובדרכיו, המחבב את הא-רץ בתום נפשו ומעריך את החקלאות. וכך היה אומר להם:

— אין דעתי כדעת בעלי ההשקפה הנוזירית, שלפיה מיום שחרב בית-המקדש עלתה לה היהדות וישבה לה תחת כסא-הכבוד והפרה בריתה את החיים המדיניים. ואין רצוני, שירוש-לים תהיה בית-מקלט לנוזירים ולמת-בודדים הפורשים מחיי-שעה לחיי-עולם. רצוני לראות את ירושלים ביפ-יה, בפשטה מעליה את מעיל הנוזירות ולובשת לבנים ופניה צוהלים להיות קריה עליזה. שדמות-ציון אשר היו למעון-תנים כרקב המה בעצמותי. נפשי מתאוה לחזות אותן מצמיחות תנובה לבניה אסירי-התקוה. ובעיקר, יש להפחית מספר החנוונים ולהרבות בבעלי-מלאכה ועובדי-אדמה. האדמה היא המעיין הנפתח ממקור הטבע להיענות לבקשתנו בדגן, תירוש ויצ-הר. היא הבסיס שעליו משתכללת כנסת מדינית.

שעות רצופות היה מדבר בהתלה-בות. ותמיד עמד לפניו הכלל, היישוב. אהבתו התמימה, אהבה שאינה תלויה בדבר, לארץ-הקודש ותפיסתו "הנאר-רה" בבנינה הרעישו את הנוסעים. בפעם הראשונה נפגשו ברב השואף לחיי-מדינה עובדים בארץ-ישראל. ממש כתפיסתם. בלי רוים וערפלים, אלא בנין הארץ פשוטו כמשמעו.

מיהו וויכוחים סוערים היו מתלק-ים בשאלות הדת. הנוסעים ברובם הגדול היו חפשים בדת ולפניו הביעו דעתם, שרצונם להקים חברה חילונית, חדשה בארץ.

והוא היה מסבירם: — תורה היא חוק טבעי, כחוקי שמים וארץ, שאין בידינו לשנותו. לאומיות חילונית אין לה יסוד בט-בע, שכן לאומיותנו נשמתה התורה וחיותה המצוות המעשיות. וודאי, המושג "תורה" רחב מכפי המקובל, הוא כולל כל מעשה, מחשבה ושכל. לא בספר-תורה בלבד גילה השם-יתברך את חכמתו ורצונו. הנה הבי-טו וראו, אחים, אל הים ויגול לפניכם ספר-היקום למען ללמוד ממנו רצונו וחכמתו של יוצר-בראשית. המתחקה על שרשי-הטבע להכיר הליכותיו, הריהו עוסק בקדשי שמים, אולם גופי-תורה הם כתבי הקודש ותלמוד, בלעדם אין תקומה ליהדות. כל-שכן שהמדינה מזויפת תהא אם חוקתה לא תהיה מבוססת על תורה...

כל הזמן היו שטופים בוויכוח. בכח-הוכחה ובתקיפות הוכיחום את אמיתת של יהדות. עד שהסתמנו באופק שר-טוטי שלד עיר יפו. את פניהם קיב-לה שמש מבהיקה שבישרה בואם לא-רץ הקודש. בירדו על חוף יפו הש-תרע על הכפים המלוכלכים ונשקם בעוז.

...כעבור מספר חדשים לבואו הת-רוצצו ברחובות ירושלים כלבים ול-זנבותיהם קשורים חרמות נגד "פינס האפיקורס". בו בזמן נפגש במייסדי פתח תקוה הפלאיים, התחבר אליהם והקדיש למושבה את נפשו, לבבו ומ-אדו.

הוא נזכר בגלים אשר על הים, אף כאן פגש בשלושת סוגי האנשים. אך הוא התחבר לאלה הדומים לגלים הנ-עקרים ממקומם על-מנת לשנות את המציאות האפורה. עשרות שנים ישב בארץ ופעולתו היישובית הגדולה בהרבה והרבה צורות — היא הפכה גם אותו לאחד הגלים האדירים שסיי-עו להקים את השרטון היחידי בים הדמע והדמים,